EXPOSICIÓ

MERCÈ LLIMONA

Capella de Santa Àgata

desembre 1986 - gener 1987

Diputació de Barcelona

CONSELL CATALÀ DEL LLIBRE PER A INFANTS

Suposo que la illusió dels escriptors o dels artistes és que la seva obra resti en la memòria de la gent. I, si fos possible, més endins encara de la memòria: que acabi constituint un element inseparable del paisastge més íntim i més estimat de cadascú.

En aquest sentit, crec sincerament que els illustradors que s'adrecen al públic infantil juguen amb avantatge. Perquè, en una gran mesura, els nostres records i les nostres vivències de la infantesa resten sempre en l'indret més entrayable i més secret de la nostra personalitat. I val a dir que els dibuixos i la màgia dels primers contes hi ocupen sens dubte un lloc privilegiat.

A Catalunya hi ha molta gent, de totes les edats, que guarda amb amorós respecte un record dels dibuixos de la Mercè Llimona. Jo mateix —i perdoneu-me l'allusió personal— em compto entre aquest estol d'incondicionals, sobretot gràcies a un conte que havia rellegit i remirat mil vegades seduït per l'impacte de les illustracions. Un conte que, dissortadament perdut amb el remolí de la creixença, he retrobat de gran perquè l'autora me n'ha volgut fer amablement l'obsequi: així m'ha restituït, més que no un llibre, un bocí dels meus records d'infant. Així s'ha esdevingut i s'esdevé, repeteixo, en una munió de lectors que senten l'obra de la Mercè Llimona com un patrimoni íntimament lligat a la seva pròpia vida.

Per això aquesta exposició és un deure de justícia. I per això, quan la Carme Solé va venir-me a fer present que les institucions de Catalunya devíem un reconeixement a la Mercè Llimona, vaig apuntar-me amb entusiasme a la idea que la Diputació de Barcelona li dediqués una exposició. Perquè també és un fet que la brotada actual de la illustració infantil catalana, tan esplèndida, s'explica en una gran part pel mestratge i la qualitat artística i personal d'una poca gent com la Mercè Llimona.

Mirem-nos poc a poc aquests dibuixos, sobretot els adults car els infants ja són virtuosos en l'art de remirar detall per detall cada illustració del seus contes. I sapiguem-hi descobrir, més enllà de la cara entremaliada d'un follet o de la riquesa exuberant d'una fada, el pols i l'alè d'una dona que ha estimat els infants i els ha sabut obrir durant molts anys els sentiments més nobles i els camins de la imaginació més agosarats i meravellosos...

ANTONI DALMAU I RIBALTA
PRESIDENT DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA

"...I ARA QUE ENS CONEIXEM; NO DEIXARÉ D'INTERESSAR-ME PELS VOSTRES PROBLEMES, QUE SÓN TAMBÈ MEUS."

A questes paraules escrites per Mercè Llimona en una carta adreçada a tots els companys de l'Associació Professional d'Il·lustradors són la mostra de quina és la seva actitud de col·laboració i solidaritat des que l'entitat va començar.

L'Associació va tenir els seus inicis en la celebració del Congrés de Cultura Catalana (1976-1977) on escriptors i il·lustradors ens reuníem per fer projectes al voltant del tema que estava damunt la taula: «El llibre per a infants». En una de les reunions, els il·lustradors ens vam reunir per separat i tots hi érem amb la intenció de deixar per una estona el nostre treball en solitari, conèixer-nos i projectar alguna cosa en comú. Va ser en aquesta reunió que un cop ja estàvem tots asseguts, va entrar la Mercè i amb la seva presència se'ns va confirmar que el que es feia era seriós i podia tenir continuïtat. El dibuixant Ferrandiz li va dir unes paraules d'admiració i regraciament que recollien una mica el pensament de tots els que hi érem.

Poc temps després l'Associació va anar prenent forma i es va constituir legalment, des d'aleshores s'ha ampliat notablement i abraça diferents vessants de la il·lustració. En tot aquest camí Mercè Llimona hi ha estat sempre present i més encara en aquest últim període que té el càrrec de presidenta de l'Associació, aportant la seva experiència en la professió, la defensa dels drets i deures de l'il·lustrador, fomentant amb el seu treball el significat profund de l'art d'il·lustrar on la narració ha de ser un incentiu per a la realització de la imatge.

Mercè, l'Associació Professional d'Il·lustradors t'agraeix sincerament la teva col·laboració i en la contemplació de les imatges dels teus contes buscarem les fades bones (les malèfiques les passarem per alt) que t'han donat el do de la sensibilitat, de la creativitat, de la constància, de l'amor als llibres, de l'amor als mens...

UNA IL·LUSTRADORA DE BO DE BO

Es pot dir de Mercè Llimona, com en els contes d'Andersen, que és una il·lustradora «de bo de bo» però no cal fer-li passar la prova de la *La princesa i el pèsol*, només cal agafar els seus llibres i mirar-ne les imatges, full darrere full, per saber de seguida «si això és veritat» com en el conte pensà la vella reina.

Les il·lustracions de Mercè Llimona són per als infants, no com un resultat inconscient, sinó volgudament; tant en les narracions de les quals és autora con de les que ha triat per il·lustrar d'un altre autor, els infants en són protagonistes i tenen un ambient acollidor, actual en els contes d'ara, on estan obsequiats, estimats, enyorats.. Recordem el *Xupet*, història d'un nen menut que s'escapa i troba els personatges dels contes que sap. *Tic-tac*, narració on la Marteta (que en una nova edició es diu Bibí), viu el seu dia tot passant les hores d'un rellotge i la Col·lecció *Bibí* que viu l'any a través dels canvis de les quatre estacions, també són una mostra d'aquesta dedicació dels contes als infants.

En mirar els llibres il·lustrats per la Mercè s'hi veu una evolució clara de l'un a l'altre a través d'aquells petits canvis que com a il·lustrador es van fent motivats tant per la narració que inspira la nova obra com per l'autocrítica que es fa després de veure l'últim llibre que ha sortit publicat: dibuix, color, plantejament de l'espai... Aquesta evolució no vol dir de cap manera un canvi d'estil; els contes dibuixats per la Mercè conserven tota la seva personalitat amb unes característiques que es troben des de l'inici de la seva obra.

Comença a il·lustrar abans del 1940, però és a partir d'aquests anys que surten els primers llibres amb unes característiques que ja dibuixen la seva personalitat. Tant el llibre de la *Blancaneus* con les novel·letes per a nenes (així està especificat) *Marialí, Un colegio de muñecas, Rebeca de la Granja Sol*, tenen petites il·lustracions, plomes, que retallen el text; de tant en tant hi ha una plana en paper couché tota il·lustrada en color. Les figures identifiquen molt bé les imatges del text i l'ambient està tractat curosament. Quan apareix el color és amb predomini dels grisos, terres, blaus i verds molt matisats i algun carmí posat amb molta prudència, el groc hi apareix molt poques vegades. Aquest plantejament dels colors és una constant en tots els llibres i en els altres treballs fets fins ara (cartells, nadales).

Passada aquesta primera època Mercè Llimona comença a escriure els seus textos i en resulten uns llibres d'imatges on el text és un suport. Els dibuixos s'engrandeixen, la fesomia dels personatges adquireix molta importàcia i el seu cos continua tenint aquella gran mobilitat que el caracteritzava. Les imatges no ocupen sempre el mateix espai, poden estar emmarcades, omplir tota la plana o estar retallades i jugar amb el text, algunes vegades fins i tot s'escapen del llibre. Cada passatge inspira a la Mercè un espai nou i una representació plàstica diferent.

Els personatges dels llibres de contes il·lustrats per Mercè Llimona són molt expressius i no és només en el cos on es troba la seva mobilitat sinó en la roba, on els plecs, les arrugues i l'aire hi són representats. Dibuixa amb tendresa els nens i les mares que sovint tenen posicions semblants a les de les imatges gòtiques, hi ha també altres persones grans que estan representades amb una certa dosi d'humor. En algunes ocasions dóna protagonisme a petits objectes o altres elements quotidians i els humanitza, també vesteix alguns animals que són elements essencials del conte però que no perden la seva identitat. Altres animals com els gossos i els gats solen aparèixer sempre d'una manera més complementària. Com a nota curiosa es podria dir també que els pardals i els pit-roigs deuen ser uns ocells molt apreciats per la il·lustradora perquè apareixen gairebé en cada una de les seves narracions.

En tots els contes hi ha una especial atenció per l'ambient i el clima que mereix o que necessita aquell passatge. Dibuixa els vestits dels personatges amb tota riquesa de detalls no superflus, sinó com elements que formen part de l'escena, botons cordats o descordats, sabates de la mateixa manera, pentinats on els cabells no hi estan mai quiets, vestits que dibuixen el cos, i una certa tendència, tant en els dibuixos d'ambient actual com en els de temps passats, per un vestuari popular i romàntic amb alguns elements del centre d'Europa.

Tots ells es mouen en un ambient pobre o ric, però amb identitat: mobles tornejats, vaixelles florejades, cortines estampades, persianes, prestatges amb tota mena d'objectes, cadires de boga, alguna butaca o cadira entapissada, mobles raconers... Cada una d'aquestes peces explica una manera de viure, un ambient segons el conte, però també els gustos i la personalitat de Mercè Llimona i si no per què gairebé totes les taules que surten són rodones?

Les il·lustracions on la naturalesa hi està representada

són diferents segons l'evolució de l'obra de la Mercè. Sempre solen ser fidels a la narració, però en algun moment és tipificada com pot ser en el llibre *Tic-tac* on apareix com a complement; en d'altres és un motiu de decoració (sanefes, garlandes, rams...) però sobretot en els últims llibres la naturalesa hi està dibuixada amb molta precisió i observació del natural (Col·lecció de *Bibí*), el *Polzet* i els llibres de poemes, jocs i cançons. Els paisatges que apareixen, tots es poden reconèixer com a llocs de Catalunya, i la vegetació sempre et resulta familiar.

Des dels seus primers dibuixos fets per il·lustrar, ha utilitzat unes tècniques semblants, el perfilat amb ploma i el color amb aquarel·la apareixen en tots els seus treballs però amb uns canvis molt subtils on el llapis de color hi ha agafat protagonisme. De bon primer el llapis de color feia uns retocs a l'aquarel·la i la tinta sèpia dels perfils es feia més precisa gràcies a uns retocs amb negre. Han desaparegut els retocs amb negre i la ploma sèpia ha agafat uns valors més interessants, els perfils no tenen ja tanta importància i apareix un treball de textures aconseguides amb ploma. En l'últim llibre *El soldadet de plom* publicat l'octubre de 1986, el llapis de color, l'aquarel·la i la ploma formen un conjunt gairebé indestriable i a més els petits tocs de llapis pastel fa que resultin unes il·lustracions de gran qualitat i de concepte lliure. És possible que en parlar de les tècniques emprades per Mercè Llimona hagi oblidat o no sabut observar alguna d'elles; són aquells petits secrets que en realitzar una obra té l'il·lustrador i que formen una part essencial del seu món ple de formes i de colors.

Mercè Llimona, que des de petita ha viscut l'art, continua renovant-se en el seu art com a il·lustradora sense deixar aquella personalitat què fa que tant els nens d'ara com els que vam llegir els seus primers contes continuïn embadalits per les seves il·lustracions, potser perquè endevinen que les imatges que miren estan fetes per a ells i per una il·lustradora que es veu d'una hora lluny que ho és de bo de bo.

FINA RIFÀ

MERCÈ LLIMONA I RAYMAT

Neix a Barcelona l'any 1914. El seu pare, el pintor Joan Llimona i tot l'ambient que el voltava influïren fortament en la seva inclinació per l'art.

Als quinze anys assistia a les classes de Llotja, però, sentint-se més dotada pel dibuix que per la pintura, va completar la seva formació a les Acadèmies Dalmases i Baixas i sobretot, a l'estudi del seu oncle, l'escultor Josep Llimona.

Ha col·laborat en revistes infantils i il·lustrat diversos llibres de contes; ha fet decoracions murals per a cambres d'infants i molts originals destinats a estamperia i nadales.

En molts casos, ha escrit el text que acom panyava els seus dibuixos per adaptar-los millor als personatges que havia creat.

Exercí de professora de Dibuix a l'escola Blanquerna. Obtingué «medalla de plata» per una cambra d'infant realitzada per a una Exposició celebrada a Madrid els anys quaranta.

Premi l'any 1978 «Comisión Católica Española de la infancia». Des de l'octubre de 1963 a l'octubre de 1966 fou President del «Cercle Artístic de Sant Lluc». Va deixar la Presidència per motius de salut.

Després d'uns anys d'obligada inactivitat, ha repres les seves tasques artístiques, col·laborant amb cases editorials de Barcelona i dels Estats Units.

2on. Premi Nacional d'Il·lustració del Ministeri de Cultura 1980. Premi de la Generalitat al Millor Il·lustrador del Llibre Infantil 1984 i recentment li ha estat concedida la Creu de Sant Jordi per la Generalitat de Catalunya.

MERCÈ LLIMONA

LA PRINCESA QUE NO SERVEIX PER A RES
Rondalles populars

EL BRUIXOT
Rondalles populars

La Mercè als divuit anys amb bon sentit de l'humor lluint un trajo del seu germà.

BLANCANIEVES Y LOS ENANITOS

Adaptación del cuento de los hermanos Grimm
Barcelona: Juventud, 1941 (1ª. ed.)

Any 1940, tot esperant la inspiració.

San Sebastián, 1939, amb anyo-nca, a punt de tornar a casa.

XUPET
Barcelona: Hymsa, 1942 (1a. ed.)

Any 1943, una llampuga agafada per la cua en mans de la Mercè.

TIC-TAC
Barcelona: Hymsa, 1942 (1a. ed.)

Any 1943, inici de una nova vida.

MI ÁNGEL DE LA GUARDA
Barcelona: Hymsa, 1944 (1a. ed.)

Any 1947, tota la vegetació d'un Sant Gervasi que ja no existeix, emmarca la figura de la Mercè en la seva nova i definitiva llar.

Any 1950, la Mercè a la Costa Brava.

HA NASCUT UN INFANT

Barcelona: Hymsa, 1976 (1a. ed.)

Santanyi, estiu 1975, Mercè i Feliset.

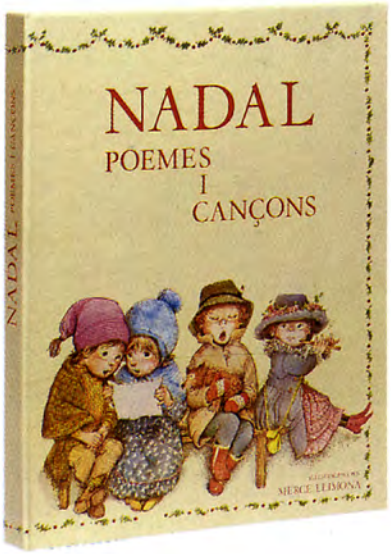

NADAL: POEMES I CANÇONS

Barcelona: Hymsa, 1978 (1a. ed.)

Mercè Llimona, 1978.

JOCS I CANÇONS PER ALS INFANTS
Barcelona: Hymsa, 1977 (1a. ed.)

Mercè Llimona al 1979.

DEL TEMPS DE L'ÀVIA
Barcelona: Hymsa, 1978 (1a. ed.)

Mercè Llimona, 1980.

STRAWBERRY SHORTCAKE AND HER FRIENDS

Randow House, New York, 1980

Mercè Llimona, 1986

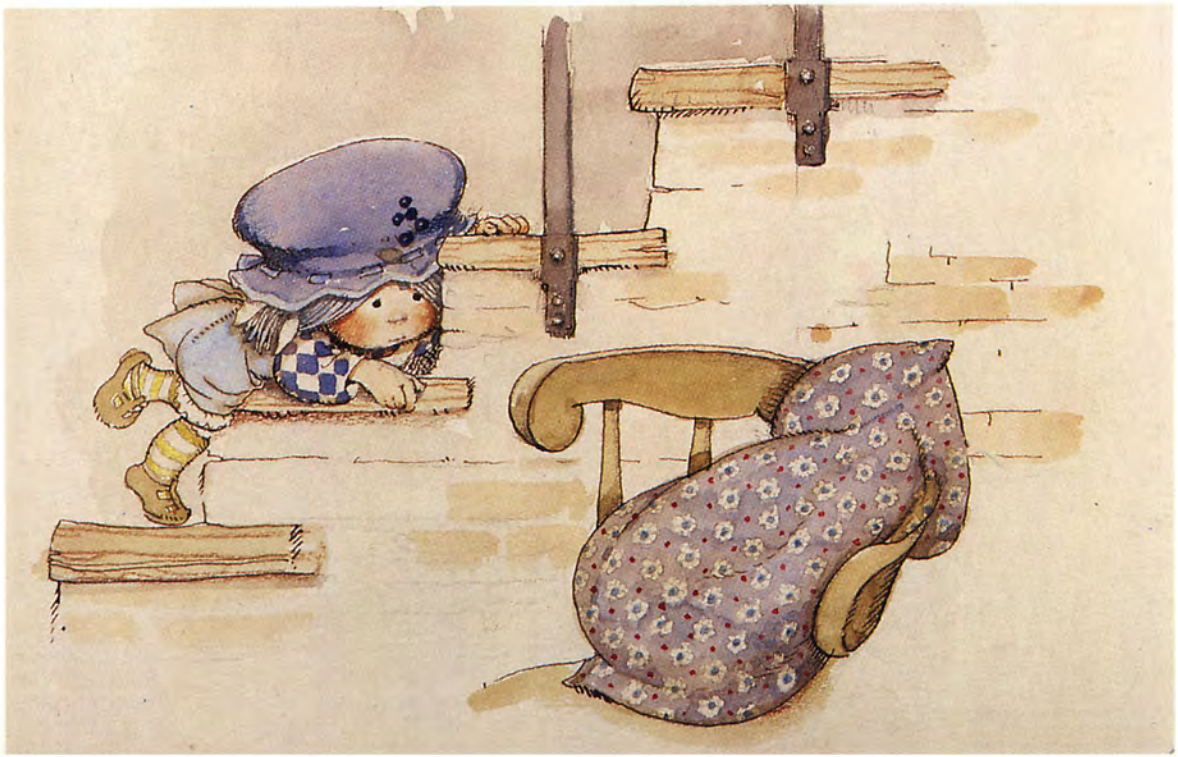

EN PEROT L'ESCABELLAT
Barcelona: Hymsa, 1980

Mercè Llimona, 1980.

BIBÍ I LA PRIMAVERA
Barcelona: Hymsa, 1981 (1a. ed.)

Mercè Llimona, 1984, en el jurat Apelles Mestres.

BIBÍ I L'HIVERN

Barcelona: Hymsa, 1983 (1a. ed.)

Any 1984, després dels fills han arribat els néts: aquí en són nou...

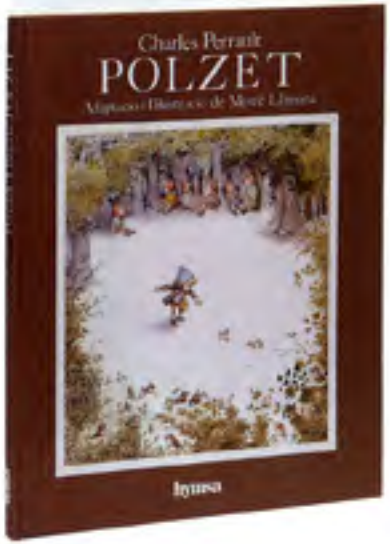

POLZET
Barcelona: Hymsa, 1986.

Mercè Llimona, 1985.

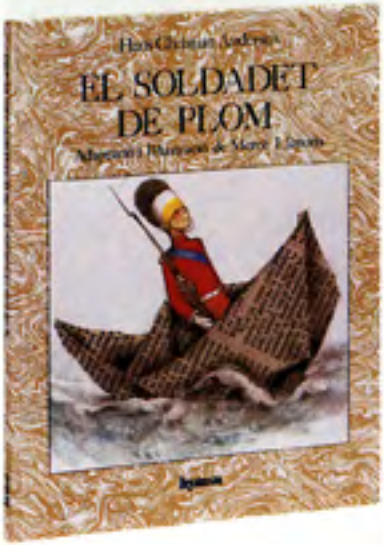

EL SOLDADET DE PLOM
Barcelona: Hymsa, 1986

Any 1986, ...i la Núria és l'última de la colla que junt amb els altres néts són una de les motivacions perquè la Mercè continui sonrient.